

ПОЕМИ

Лорд Байрон

Манфред

ЛИЦА:

МАНФРЕД

ЛОВЕЦ

АБАТ ОТ СВ. МОРИС

МАНУЕЛ

ХЕРМАН

АЛПИЙСКА ФЕЯ

АРИМАН

НЕМЕЗИДА

БОГИНИТЕ НА СЪДБАТА

ДУХОВЕ И ПР.

*Действието става във високите Апи – отчасти
в замъка на Манфред, отчасти в планината.*

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Манфред сам. – Сцена: една готическа зала.

Време: полунощ.

424

Гео Мисев. Том IV

МАНФРЕД

Пак трябва да напълня лампата,
но и тогаз тя няма да гори
тъй дълго, колкото ще бдя. Когато
задряма, дрямката ми сън не е –
но продължение на тежка мисъл,
която ме терзаї: сърцето бди
на стража, и очите ми – склопени –
те гледат – вътре в мене. Аз живея –
и имам вид, какъвто всички живи;
но трябва скръб учител за мъдреца
да бъде; знанието е тъга:
най-много който знай, той най-дълбоко
оплаква гибелната истина.
Дървото на Познанието – то
не е Дървото на Живота. Всяка
наука, философия и всички
източници на чудеса, и цялата
световна мъдрост – аз изпитах всичко,
и има сила в моя дух, която
поставя всичко под властта си – но:
що полза от това; добро аз правих
на хората и сам видях добро
от хората – що полза от това;
аз имах врагове, но ни един
не ме срази, сразих аз много – но:
що полза от това! Добро и зло,
живот, страст, сила – всичко виждам аз
у другите, ала за мене то е

гъжг сред пустинята, – от онзи горко
безимен час... Аз не познавам страх
и чувствам проклятието си:
да не познавам никаква боязън,
ни трепетно сърце, което тупа
с надежди и желаня, или
с любов към нещо в този свят. Сега –
към мойта работа!

Потайна сила!

Вий духове в безкрайния всемир!
които търсил съм през мрак и слънце –
вий, що витайте край земята и
живеете в безплътен етер – вий,
които посещавате челата
на недостъпни планини и всички
потайни пещери на океана
и на земята знаете – аз тук
зова ви с тази писана магия,
с която имам власт над вас – елате!
Явете се!

(Пауза)

Но ето, те не идват.
Заклевам ви в гласа на този, който
е първи между вас – и в този знак,
пред който вий треперите – в правата
на този, който е безсмъртен – о!
Излезте! Появете се! Елате!

(Пауза)

Добре тогаз; така. – О, духове
на въздуха и на земята – няма
да ми избегнете така: с мощ,
по-силна от изпитаните, с властна
магия на звезда, върху която
лежи проклятие, с пламтящите

останки на изчезнал свят, с блудящия
 аг през всевечния простор — зова ви;
 и в името на остромоте и тежкото
 проклятие на моята гуша,
 на мисълта, която е у мене,
 около мене — аз ще ви склоня
 пред мойта воля. — О, явете се!

(Вижда се една звезда в тъмния край на залата; тя е неподвижна; чува се глас, който пее.)

ПЪРВИ ДУХ.

Смъртний! Чух аз твоя глас
 и от облаците аз
 тук дойдох, от моя дом, —
 от прегутрен зрач сграден,
 и от заник позлатен —
 пурпурно-лазурен дом;
 твоят позив е престъпен,
 но със звезден блясък тръпен
 аз дойдох покорно-лек:
 що желаш, о, човек?

ВТОРИ ДУХ.

Монблан е цар на планините;
 от тях той за цар е избран:
 на каменен трон, в плащ от облак,
 с корона от сняг увенчан.
 Край него гори се извиват,
 в ръката лавини блещат:
 пред моята заповед спира
 се техният трясъчен път.
 Безспирно глетчерът студен
 се движи ден след ден,
 но аз — аз движа го напред,
 аз спирам тежкия лег.
 Аз съм духът на планината,
 тя в моя власт седе,

пред мене тръпне тя самата —
но ти, що искаш ти?

ТРЕТИ ДУХ.

В дълбините сини на водите,
гето буря не бесней,
гето вятърът е странник,
гето морската змия живеї,
гето своите коси зелени
кучи с миди морската жена,
твойто заклинание към мене
гръмна като яростна вълна:
моя тих коралов дом раздвижи
твоят зов с тревожен ек —
казвай пред Духа на Океана
своите желаня, човек!

ЧЕТВЪРТИ ДУХ

Дето спи земетръсьт
в пожарни легла,
гето бликат кипящи
вълни от смола;
гето корени Ангите
впиват в земята,
както вдигат високо те
лоб в небесата, —
от там аз долитнах,
щом чух твоя глас:
покорен на твойта
магия съм аз!

ПЕТИ ДУХ

Аз ездач съм на вятъра,
злобно бурите гоня,
гръм и плам ураганите
над пространствата ронят.
През бряг и море тук ме бурята спря,
при тебе, далече през бездни;
над кораби аз пролетях: в този час

всеки кораб в нощта ще изчезне.

ШЕСТИ ДУХ.

Мой дом е синката на тъмна нощ, —
защо зовеш ме с чародейна мощ?

СЕДМИ ДУХ

Преди света, преди земята,
на твоята съдба звездата
влает аз; тя беше свят
прекрасен, светъл, свеж и млад;
свободен, лек бе нейний път —
пред нея чезеше светът.
Но час дойде — и тя стана
блудящо огнено кълбо,
комета без предел и цел,
за целий свят злочестина;
с проклятието си лети
тя през всевечни тъмноти,
без път, безспирно, непозната,
подобно призрак в небесата!
И ти! Под таз звезда роден —
ти черв! комуто подчинен
съм аз — но не чрез твоят власт —
и съм принуден в този час,
ведно с тез жалки духове,
да сляза тук, при тебе, аз, —
и да говоря с тебе аз —

Син на Пръстта! Защо ме ти зовеш?

СЕДЕМТЕ ДУХОВЕ.

Земя, море, нощ, въздух, вятър, планини и твоят
звезда, Син на Праха! Магесническа мощ гържи
пред тебе духовете им: какъв ти е въпросът? —
Що искаш ти от нас, о! смъртен син? — Кажу!

МАНФРЕД

Забрава. —

ПЪРВИ ДУХ

На какво — кого — защо?

МАНФРЕД

На туй, което е у мене; тук –
четете го! Вий знайте го добре,
но аз – но аз не мога да го кажа.

ПЪРВИ ДУХ

Ний можем туй да ти дадем, което
е в наша власт: поускай власт и мощ
върху земята, цяла или част
от нея, или знак, що покорява
онези елементи, на които
сме ний владетели – ще бъде всичко твое.

МАНФРЕД

Забвение – самозабвение –
не можете ли да изтръгнете
от тайните царства, които ми
предлагате тъй щедро, туй, което
ви искам аз?

ДУХЪТ

Не е то наша същност,
не е то в наша власт; но – можеш да
умреш.

МАНФРЕД

Смъртта ще ли ми го даде?

ДУХЪТ

Ний сме безсмъртни и ний помним всичко;
ний вечни сме; и миналото е
за нас еднакво с бъдещето и
сегашното. Доволен ли си вече?

МАНФРЕД

Вий гаврите се с мене – но властта,
която ви докара тук, тя прави
ви мои. Роби, не се смейте вий
на моето желание! Духът,
гушата, Прометеевият пламък,
светкавицата на живота ми
е толкоз ясна, толкоз бляскава,

по-светла е от вашата и няма
 – и разгробена в прах – да ви отстъпи!
 Кажете или ще ви кажа кой съм.

ДУХЪТ

Казахме вече; отговорът ни
 е в собствените твои думи.

МАНФРЕД

Що?

ДУХЪТ

Ако е твойта същност, както казваш,
 такваз, каквато нашата, казахме
 ти отговора ний: това, което
 Смърт ви и наричате, – то нам е чуждо.

МАНФРЕД

Напразно значи ви извиках аз;
 не можете или не искате
 да ми помогнете.

ДУХЪТ

Кажу! Това,
 което в наша власт е, то е твое.
 Преди да ни отпуснеш, помисли –
 поускай пак: власт, царство, дълги дни...

МАНФРЕД

Проклятие! Какво ми трябва дни?
 И без това са дълги те. – Назад!
 – Вървете си! Махнете се от тук!

ДУХЪТ

Спри: ний гоидохме, за да ти услужим;
 виж – няма ли друг дар за тебе, който
 да ти покажем, че не е без ценност?

МАНФРЕД

Не, няма. Стойте – само миг, преди
 да си заминете от тук! – Аз искам
 да видя вашите лица. Аз чувам
 ви гласовете – сладки, скръбни звуци –
 подобно музика върху вълните;

и виждам една бляскава звезда,
голяма, неподвижна — нищо друго.
Елате тук в същинския си образ,
каквито сте, един или пък всички.

ПЪРВИ ДУХ

Ний имаме вида на силите,
тез, на които сме дух и причина;
но избери си образ, в който ний
да се явим пред тебе.

МАНФРЕД

Нямам избор:
за мене няма образ в този свят,
който да бъде грозен или хубав.
Нека най-силният от вас в такъв
да се представи образ, който би
му се виждал най-подходящ. — Открий се!

СЕДМИ ДУХ

(Явява се в образа на една хубава жена.)

МАНФРЕД

О, Боже! Ако е така,
и ти не си измама или сянка, —
аз бих могъл да бъда най-щастлив;
аз ще те хвана и тогава ний
ще бъдем пак. —

(Образът изчезва.)

Сърцето ми се пръсна!

(Манфред пада в безсъзнание на земята.)

Зачува се един глас, който пее следната песен:

Месец над води щом блесне
и светулки през листа,
метеор политне в бездни
с блуден пламък над блата;
и когато — щом запечат
нощни птици — разпилеят

в мрак звездите рои искри
и затихнат в сън гори —
с кобен знак ще дебна аз
над душата ти тогаз.
Ти ще спиш: ала без сън
твоят дух ще бди навън:
и ще виждаш сенки там,
мисли, що се не отпъждат;
тайна сила те осъжда
да не бъдеш нивга сам;
ти си като в чер саван,
като в облаци развян; —
вечно тъй ще се върти
този кръг — и в него ти.
Ти не виждаш моя лик,
но ще чувстваш все пак,
че при тебе, в ден и мрак,
близо аз съм всеки миг;
и от таен страх сломен,
ще обърнеш взор тогаз,
но ще видиш удивен,
че съм твойта сянка аз:
но, в свръхземна мощ пленен, —
ще мъчиш ти всеки час.
От гласа на кобен бог
ти с проклетие си кръстен;
злобен дух, жесток и строг,
те заплита в своя пръстен;
всяка радост и любов
ти отнема тъмен зов;
няма да намериш мир
в нощната спокойна шир;
и с томление денят
ще изпълва твойта гръд.
От твоите сълзи лъжовни
изтръгнах аз убийствен сок;

от черното сърце отровно
изстисках черен аз поток;
от твоята усмивка аз
изтръгнах скритата змия;
убих вълшебния ти глас —
най-висше зло на таз земя;
изпитах не една отрова,
но твоята беше най-сурова.
В студа на твоеето сърце
и в змийската усмивка твоя,
в лукавството ти и в покоя
лъжлив на твоеето лице;
в изкуството ти, чрез което
пред всички скриваш си сърцето;
в това, че чужда скръб те радва, —
в това, че с Каина си брат, —
заклевам те! и нека всявга
сам ти да бъдеш своят аг!
Помазвам те да бъдеш верен
на туй проклятие вовек;
ни сън, ни смърт в съня си черен
да не узнаеш ти, човек;
смъртта си вечно да желаеш,
но в страх пред нея да страдаеш; —
ето! клетвата гори те,
във вериги тя хвърли те;
и над тебе ще живеи
вечно тя — върви и тлей!

ВТОРА СЦЕНА

На върха на Юнгфрау. – Утро. – Манфред сам над скалите.

МАНФРЕД

434

Гео Милев. Том IV

Онези духове, които виках –
напущат ме магиите, които
изучих аз – присмиват ми се те,
онуй спасение, което дирих –
то ме измъчва; аз не искам вече
свърхземна помощ – в нея няма власт
над миналото, а преди да е
изчезнало в мрак миналото, аз
за бъдеще не питам. – Майко моя,
Земя! Ти свеж предутрен ден, и вий,
вий планини, – защо сте тъй красиви?
Не мога аз да ви обичам, не,
и ти, око блестяще на всемира,
разтворено над всичко в този свят,
насада ти за всичко в този свят –
не греш ти над моето сърце.
И вий скали, над чийто ръб съм аз
застанал, и високите ели
там долу на брега на буйний ручей,
съзирам да се губят като храсти
в далечното пространство: – един скок,
едно движение, един гръх само
ако би могъл в твърдото легло
на тези там скали във вечен мир
сърцето ми да сложи – какво чакам?
И нещо тласка ме – но не политвам;
аз виждам гибелта – и не отстъпвам:
свят ми се вий – но твърдо аз стоя:
една незнайна сила ме задържа
и ме осъжда да живея пак;
ако живот е туй – да нося тази

духовна празнота у себе си,
сам гроб да съм на своята душа, —
защото съм престанал аз да бъда
сам съдия на своите дела —
последна слабост на безмерно зло. —
Ах, окрилен ти пратеник, раздиращ
с крила мъглиците,

(Пролятава орел.)

чийто горд полет
е най-високо в небесата! Хвъркай
тъй близо ти до мене. Мога аз
да бъда твоя плячка и храна
за твоите орлета; — ти отлитна,
окото ми не те достига вече;
но твоето прониква там далеч,
надолу и навред, със остър поглед. —
Прекрасно! О, как хубаво е всичко,
което виждам в този свят! Как славен
е в своите дела и сам по себе!

Но ний, които се наричаме
владетели на този свят, о, ний, —
полупрах, полубожество, нито
за гибел, нито за подем способни, —
ний внасяме смущение в тоз свят;
и дъх на унижение и гордост
ний гишаме, в борба с най-низки нужди
и пламенни желаня, годето
в нас надделее смъртната ни същност:
и ето че човекът е това
— което сам на себе си не казва,
нито на други смей да говори.

(В далечината се зачува овчарска свирка.)

Чуй, този звук! — о! проста музика
на планината! — тук не са легенда
спокойните патриархални дни —
цевта звучи в свободния простор

ведно със сладкии звън на стагото:
 гушата би изпила тези звуци...
 – О, да бих бил невидимият гух
 на един сладък звук, един жив глас,
 едно съзвучие, безплътна радост –
 родена и умираща в самия
 щастлив звук, който ми е дал живот!

(От долу по върха се изкачва един ловец.)

ЛОВЕЦЪТ

Насам избяга, видях я, козата.
 С летящия си бяг тя ме отвлече;
 печалбата на този ден едва ли
 ще награди труда ми. – Кои е тук?
 Изглежда да не е ловец, но тук
 изкачил се е, дето дори никои
 от нашите алпийци не достига,
 освен един, и то най-пръв ловец.
 Добро е облеклото му, чертите
 мъжествени, видът му горг като
 на волен мъж; аз ще го доближа.

МАНФРЕД *(Който не го забелязва.)*

Така да бъдеш – посивял от страх,
 като изсъхналите там борики,
 разсипан от една-едничка зима,
 без клони, без кора, едно безплодно
 стъбло върху злочести корени,
 които пращат сок, но само за
 да чувстваш загиването – и
 да бъдеш вечно все така, когато
 си бил друг никога! А днес прорязан
 от бръчки, набраздяван от секунди,
 не от години, не от часове, –
 превърнати на вечност часове –
 зли часове, които преживявам! –
 Вий, зъбери, покрити с лед! Лавини,

които само един гъх събаря
 със трясъка на планини наголу,
 елате, разломете ме! Аз чувам
 ту там горе, ту пък долу как
 се сблъсквате — но отминавате
 и пагате върху неща, които
 не искат да загинат: върху млада
 разцъфнала гора или върху
 колибата на бедния планинец.

ЛОВЕЦЪТ

Мъглите почват да се вдигат вече
 от долината; аз ще го склоня
 да слезе, иначе той ще загуби
 сам пътя заедно с живота си.

МАНФРЕД

Мъгли над глетчерите вият се;
 до мене чак се сплитат облаци,
 ту бели, ту пък серножълти, сякаш
 гим из кипящото море на ага,
 което плюска своите вълни
 в един жив бряг, отрупан с грешници
 като със пясък. — Свят ми се забива!

ЛОВЕЦЪТ

Аз трябва да го доближа, обаче — тихо;
 защото една стъпка само може
 да го уплаши, а и без това
 изглежда той да е замаян.

МАНФРЕД

Пагат

наголу планините и оставят
 сред облаците празнота, и тръпнат
 под трясъка им техните съседи;
 и срутването им напълва всички
 зелени долини с отломъци
 на разрушение; заприщят мигом
 реките, с падането си превръщат

водите на мъгли и принуждават
източниците им да дурят ново
легло – тъй както неотдавна старият
върх Резенберг: защо не бях под него?

ЛОВЕЦЪТ

Приятелю! Внимавай – една стъпка
ще бъде съдбоносна! – От любов
към този, който те е сътворил,
не стои на края там!

МАНФРЕД *(Не го чува.)*

Такъв гроб щеше
да бъде най-добър за мене; долу
там моите кости щяха да почиват;
и нямаше да бъдат пръснати –
тук по скалите и да служат за
игра на вятъра – тъй както – както
ще бъде днес – след този скок. – Прощавай,
простор на небесата! Недей гледа
към мене с такъв упрек – ти не беше
за мене – о, Земя! Вземи ме пак!

*(Когато Манфред се готви да скочи от скалата, ловецът
го хваща и го задържа.)*

ЛОВЕЦЪТ

Безумец, спри! – Ако ти е дотегнал
животът вече, недей опетнява
ти нашите чисти долини
със своята грешна кръв. – Аз не те пуцам.

МАНФРЕД

Тъй лошо ми е – тук – недей ме стиска –
аз цял съм само слабост – планините
въртят се и заплитат се край мене –
аз спял съм – кой си ти?

ЛОВЕЦЪТ

Ще чуеш после.
Върви след мене – облаците стават

по-гъсти — там — хвани се тук за мене —
стъпни тук — тук, вземи тази тояга —
хвани се там за тези храсти — гай ми
сега ръката си — гръж се за мене —
полека — тъй — след един час ще бъдем
в колибата — върви — ний скоро ще
намерим здрава почва, ще намерим
и нещо като пътека, изтрита
от пролетни порои. — Тъй — ела,
добре, добре — ти трябвало да станеш
ловец — добре вървиш. — Върви след мене.

(Докато саузат с мъка надолу, завесата се спуца.)

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Колиба в Бернските Апи. Манфред и ловецът.

440

Гео. Мисев. Том IV

ЛОВЕЦЪТ

Не, не — почакай — ти не трябва още да си отидеш: त्याлото ти и гухът ти не са в състояние един на други да се доверят — поне за два-три часа още; щом ти стане по-добре аз ще те водя — но де?

МАНФРЕД

Не важи: пътя си аз зная
добре и нямам нужда от водач.

ЛОВЕЦЪТ

Видът и грехите ти те показват да си от знатен род — един от владетели, чиито замъци от връх скалите гледат в ниските долини — ти на кой си господар? Аз зная само техните врати; обаче моят път ме води рядко там долу, при огнището на стари дворци, на весел пир с васалите; ала пътеките от планината до техните врати — аз от дете ги още зная: — кой от тях е твоят?

МАНФРЕД

Това е все едно.

ЛОВЕЦЪТ

Добре, — прости ми;
въпроса, господине, и бъди
с по-весело сърце! Ела, опитай

ми виното; от стара бърчва то е;
то често сгръвало ми е кръвта
сред нашите глетчери — сега да стопли
пък твоята! — Ела, ела да пийнем.

МАНФРЕД

Назаг! Махни го! Има кръв на края!
Не ще ли да потъне тя в земята?

ЛОВЕЦЪТ

Що искаш ти да кажеш? Мисълта ти
изглежда да блуждай.

МАНФРЕД

Аз казвам: кръв —
то мойта кръв е! Топлият поток,
що чист течеше в жилите на моите
бащи, и в нашите, когато бяхме
деца, с едно сърце, и един груз
обичахме се, както може би
не трябваше да се обичаме —
изтече тази кръв: но не — издига
се тя и облаците багри — тази
кръв пада върху мене от небето,
ти не си — където аз
не съм и няма никога да бъда.

ЛОВЕЦЪТ

Говориш странно, някакъв неясен
грях като че заплита ти гушата,
изпълва твоята празнота; — все пак:
каквото и да бъде твоят страх
и твоего страдание — но има
утеха: помощта на свети хора
и после — светото търпение. —

МАНФРЕД

Търпение! Търпение! Не мога
да слушам тази гума! Тя подхожда
за вола, ала не за волни птици;
разправяй я на други като тебе —

но аз не съм от твоя род.

ЛОВЕЦЪТ

Да, слава
на Бога! Нито бих желал
да бъда аз от твоя, в името
и славата на Вилхелм Тела; но,
каквато и да бъде твоята болка –
ще трябва да се носи; и напразни
са тези буйни недоволства.

МАНФРЕД

Аз

не я ли нося? – Виж ме – аз живея.

ЛОВЕЦЪТ

Това е търчене – не здрав живот.

МАНФРЕД

Аз казвам ти, човек: живял съм много
и дълги аз години – ала нищо
са пред онези те, които угат:
пространство – времена – безкрайност – вечност
съзнание – и жаждата за смърт –
гореща жажда – но неутолена!

ЛОВЕЦЪТ

Как – твоят лик едва ли средна възраст
показва: аз от тебе по-съм стар.

МАНФРЕД

Ти мислиш, че животът ни се мери
по времето? Така е: но делата
са нашта възраст: моите дела
направили са моите дни и нощи
безкрайни, безвъзвратни и еднакви, –
подобно морски пясък по брега,
безкрайни атоми! – една пустиня,
безплодна и студена, о която
се бият яростни вълни, но нищо
там не остава, – само едни жалки
останки от разбити кораби,

и черните, солените треви
на безутешната горчивина.

ЛОВЕЦЪТ

Ах! Той е луг — но няма да го пусна.

МАНФРЕД

Бих искал аз да бях такъв — тогава
това, което виждам аз, ще бъде
един пуст сън — и толкоз!

ЛОВЕЦЪТ

Що е туй,
което виждаш или пък си мислиш,
че виждаш?

МАНФРЕД

Мене, себе си, и тебе —
един алпийски селянин — и твоите
безстрастни добродетели, и този
гостоприеман твой подслон, духа ти,
спокоен, търпелив, горд и свободен;
самосъзнанието ти, родено
от непорочни мисли; твоите дни —
без болка, нощите — спокоен сън;
труда ти — труд на благородната
опасност, но невинен; и надежда
за кротка старост и спокоен гроб,
с кръст и венци, и като надпис там,
над него — любовта на твоите внуци.
Туй виждам аз — и после гледам в мене —
какво! — душата ми е вече пепел!

ЛОВЕЦЪТ

Сменяваш ли ти своята участ с мойта?

МАНФРЕД

О, не, приятелю! Не бих желал
да ти направя зло, не бих сменил
аз мойта участ с участта на други:
аз мога да я нося — па макар,
че е ужасно да я нося — туй,

което груг насън не би понесъл
и би загинал.

ЛОВЕЦЪТ

И това — това
съчувствие към мъката на други —
те прави черен в своя грях? — Не казвай!
Тоз, който има благородни мисли, —
как би могъл да отмъщава той
на своите врагове?

МАНФРЕД

О! Не, не, не!
Наг тез, когото ме обичаха,
когото сам обичах най-сърдечно —
наг тях изля се моята престъпност:
не съм повалял своя враг, освен
в отбрана, но — презръдките ми бяха
ужасни.

ЛОВЕЦЪТ

Нека Бог да ти даде
спокойствие! Покай се и моли се.
И аз за тебе ще се моля.

МАНФРЕД

Нямам
от твоите молитви нужда аз,
но милостта ти мога да търпя.
Отивам си — прощавай! Време е.
Вземам тук тез пари — благодаря ти —
ни дума! — Аз ти ги дължа. — Не идвай
след мене — зная пътя сам — премина
опасността — и пак ти казвам аз
и заповядвам ти: недей ме следва!

(Манфред излиза.)

ВТОРА СЦЕНА

Доаяна в Алпите. Водопад. Идва Манфред.

МАНФРЕД

Не е обяг — на слънцето лъчите
извиват наг пенливия поток
боите на небесната гъга*
и пада сребърният воден стълб
отвърх отвесните скали надолу
и пръска своите жици светла пяна
навред, насред — като опашката
на бледний кон, гигантския жребец,
ездач наг който е Смъртта, тъй както
се казва в Откровението. Никой
друг поглед, освен моя, не пие
насладата на този прекрасен вид;
и само аз сред тази самота,
един с духа на този водоскок,
споделям всичкото блаженство на
водите. — Но да го извикам тук.

(Манфред гребва вода в шепата си и я хвърля във въздуха, като шепне едно заклинание. След малко се появява под слънчевата гъга на водопада Алпийската фея.)

Прекрасен Дух! Ти с твоята коса от светлина
и взор блестящ от слава,
ти, в чийто образ всяка красота
на земните жени се появява
в един свръхземен вид, като гуша
на красотата; затуй, че дъхът
на младостта — като блестящия румен

* Такава иризация се образува от падането на слънчевите лъчи върху долната част на алпийските водопади и прилича съвършено на една небесна гъга; това се случва и трае само до обед.

върху страните на гете, което
 спи в майчините пазви, или пък
 като зарята румена, която
 оставя лятна вечер, там високо,
 връх девствения сняг на глетчери, —
 целувка на земята и небето —
 затуй, че светлий гръх на младостта
 небесния твой образ багри — ето:
 хубостта на пъстрата дъга извита тук около
 тебе. Прекрасен Дух! В туй тихо светло чело,
 в което грее всяка чистота и радост на гуша-
 та и което е огледало на безсмъртие, — прочи-
 там в него аз, че ще простиш ти на един земен
 син, комуто властни, потайни сили често поз-
 воляват да се сношава с тях — чрез силата на
 заклинанието — ще простиш това, че те извик-
 ва, за да може да види твоя лик.

ФЕЯТА

Син на Земята!

Аз зная те, и — силите, които
 ти дават сила; зная, че си мъж
 с безбройни мисли и дела — добри
 и зли — и двете в своята крайност; зная,
 че твоите страдания са твоя
 съдба и гибел; — аз очаквах туй:
 що искаш ти от мене?

МАНФРЕД

Нищо друго —
 да гледам само твоята красота.
 Лицето на земята ме отчайва,
 ме прави луд и аз потърсих семен
 приют във тайните ѝ, аз проникнах
 във жилищата на онез, които
 владеят я — но те ми не помагат.
 Аз търсих туй, което те не могат
 да ми дадат — но; повече не търся.

ФЕЯТА

Какво е туй, върху което нямат
власт най-могъщите гори, които
владяят над невидимото?

МАНФРЕД

Дар

един — защо да го повтарям пак?
Напразно би било!

ФЕЯТА

Защо? Кажу го.

МАНФРЕД

Добре, — макар че мъка е за мене;
но все едно е: нека мойта горест
да се излее гласно.

Моят гух
от младини не е вървял ведно
с гуха на другите и на земята
аз не съм гледал с поглед на човек;
не беше моя жажда жаждата
на тяхното стремление; не беше
целта на техния живот — и моя;
и моите радости, неволи, страсти,
и моите жажди ме направиха
чужд между другите; макар че имам
вид като всички, ала в мене няма
съчувствие към тази жива плът,
и между всички смъртни същества,
посред които съм, едно бе — само,
което — но за нея после. Аз
говорих с хората, но с мислите
на хората аз рядко се сношавах;
и затова — пустинната природа
в мойта радост, радостта да дишам
с усилие достигнатия въздух
на глетчерните върхове, където
ни птица смей гнездо да свие, ни

пчела да пролети над голия,
без листи, без треви, гранит; или —
да вляза в буйния поток и там
в кипежа на вълните да се нося,
вълните на поток или море,
напред сред техните води: и там
ликуваше младежката ми сила;
или да следвам пътя на луната,
звездите — и движението им
в нощта; или — да гледам ярките
светкавици, додето потъмнеят
очите ми; или — да се прислушвам
в шума на падащите сухи листи,
когато есенният вятър пее
вечерната си песен. Туй за мене
бе развлечение: да бъда сам;
защото съществата, от които
аз бях едно — ала с каква ненавист! —
ако изпречили се биха в моя
път — аз почувствал се бих тогава
тъй низко както тях, прах като тях.
И в моите самотни пътища
прониквах в пещерите на смъртта.
И дирих смисъла на всяка смърт;
из голи кости, черепи и гнилост
изтръзвах непознати мисли аз.
И нощите на цялата година
прекарвах аз в науки неизвестни, —
освен в старинно време; с време и
старание, и страшно постоянство,
с едно съсредоточване, което
крий власт над въздуха и духовете,
които носят се над въздуха,
земята и пространството и над
населената безконечност, — аз
проникнах с моя взор във Вечността,

тъй, както преди мене, магите;
и този, който бе извикал нявга
из кладенеца Ерос и Антерос
в Гадара* — както аз извиках тебе; —
но с мойто знание расте всечасно
и жажгата за знание, и всяка
радост и мощ на бляскавата мисъл,
догето —

ФЕЯТА

Продължавай.

МАНФРЕД

Ах, проточих

аз гумите си, изброявайки
с надменност тези пусти качества, —
но само затова, че с тях аз слизам
до дъното на мойта горка болка —
но продължавам. Аз не споменах
пред тебе ни баща, ни майка, ни
любовница, приятел или груго
създание, с което да съм носил
веригите на земни връзки; и,
ако съм имал аз такива, те
не са били такива зарад мене —
ала една —

ФЕЯТА

Не спирай — продължавай.

МАНФРЕД

Тя по черти приличаше на мене —
очите ѝ, косите ѝ, лицето ѝ
всичко, и дори гласът ѝ — всички
тъй казваха — приличаха на мойте;
обаче всичко: по-меко, смекчено
до красота; тя бе със същите

* Философът Ямблик: Историята за извикването на Ерос и Антерос се намира в неговата биография от Евнапиус. Разказът е великолепен.

самотни мисли, същото безцелно
 блуждание и търсене на туй,
 което се не знай, и дух способен
 да разбере вселената — но не
 туй само: в нея имаше и нещо,
 което няма в мене, нещо кротко:
 усмивка, състрадание и сълзи —
 това, което нямам аз; и нежност —
 но нежност имах много аз към нея;
 смирение — но него не съм имал
 аз никога. Да, грешките ѝ бяха
 и мои — добродетелите ѝ,
 обаче бяха само нейни. Аз
 я любих — и убих я!

ФЕЯТА

С ръката си?

МАНФРЕД

Не, не с ръката, но:
 сърцето — то разби сърцето ѝ —
 а моето повяхна. Аз пролях
 кръв, но не нейната — и лейше се
 кръвта ѝ — виждах аз — но да я спра
 не можех.

ФЕЯТА

И за едно същество
 от същия род, който ти презираш,
 със същото стремление, което
 би подкрепило твоето, смесвайки
 те с нас — и за това изпуцаш ти
 великий гар на нашто знание
 и, ужасен, отстъпваш пак назад
 към низка простосмъртност — Спри! Махни се!

МАНФРЕД

Въздушна щерко! Казвам ти — от онзи
 час — ала гумите са нищо — виж ме
 в съня ми — бди над моите бдения —

ела при мене! Мойта самота –
не е тя вече самота, о, тя е
изпълнена от фурии! – аз скърцах
със зъби в тъмнината до зори,
и се проклинах до заход; – аз молих
за лудост като за благословене –
ала напразно! Аз се борих със
смъртта, упорно, – ала ето че
в борбата на природните стихии,
водата гръпна се от мене, всяка
опасност ме отмина – хладната
ръка на някакъв немилостив
демон задържа ме, държи ме здраво,
с един-едничък косъм, който се
е скъсва. Във фантазия, мечти,
в прилива на душата си, която
бе някога един Крез, който се
създаваше – аз потопих се цял,
но буйната вълна ме тласна там,
дълбоко в бездната на мисълта
и аз потънах сред човеците –
забрава – аз я търсих в рег, освен
там, дето можеше да се намери; и
трябва да позная аз, че моите
науки, мойто дълго следвано
сврѣхмислено изкуство – то е смъртно –
а аз, живият, в отчаяние –
живея – и живея непрестанно.

ФЕЯТА

Аз може би помогнала ти бих.

МАНФРЕД

Тогава с твоята сила трябва да
събудиш мъртвите или да сложиш
при тях и мене. Направи това –
по който и да бъде начин – в който
и да е час – с каквато ще и мъка –

стига да бъде тя последната.

ФЕЯТА

Не е то в мойта власт; но ако би ми дал клетва, че ще следваш мойта воля, и че ще слушаш мойта заповед — желанията ти ще се изпълнят.

МАНФРЕД

Не давам клетва. — Да се подчинявам! Кому? — На духовете, над които аз имам власт и мощ; да бъда роб на своите слуги — не, никога?

ФЕЯТА

Туй ли е всичко? По-друг отговор ти нямаш ли? Виж, размисли, преди да се откажеш.

МАНФРЕД

Аз казах.

ФЕЯТА

Добре! —

Аз мога да си уда — как?

МАНФРЕД

Върви си!

(Феята изчезва.)

МАНФРЕД *(Сам)*

Ний сме глупци на Време и на Ужас: ограбват ни и отминават дните; и ний живеем, сити на живота, и все пак ужасени пред смъртта. От всички дни на туй омразно иго — този товар житейски връх сърцето, което гине под скръбта или пък бие бързо в болка или радост, — която все пак свършва в яд и слабост — от всички дни на миналото и на бъдещето (за живота няма

сегашно), колко малко – о, по-малко
от малко – наброили бихме ний,
в които да не е душата жадна
за смърт и да не тръпнеше пред нея
като пред зимен мраз. Аз имам в мойта
наука едно още средство само:
аз мога да извикам мъртвите
и да ги питам, що е туй, което
боим се ний да бъдем: страшният
последен отговор остава гробът –
а то е нищо, ако не дадат
друг отговор; – от своя гроб пророкът
на Ендорската вещица не даде
ли отговор? Спартанският владетел
изтегли отговор от будний гух
на Византийската мома и после
съдбата му се сбъдна – той уби,
което бе обичал, без да знай, че
убива – и умря във грях, макар
да молеше за помощ Зевса и
да свика всички заклинатели
в Аркадия да омилостивят
озлобената сянка или да
реши присъдата си – тя му бе
отвърнала двусмислено, но всичко
изпълни се*. Ако не бях живял
аз никога – това, което любя,
живяло би и днес; ако не бях
аз любил никога – това, което
аз любих, щеше и сега да бъде
една вълшебна красота – щастлива
и носеща със себе щастие.
Какво е тя? Какво е тя сега? –

* Историята на спартанския цар Павзаний и Клеониса е разказана от Плутарх в биографията на Кимон.

Страдание за моите грахове —
тя е това, което ме е страх
да мисля — или нищо. Не напразно
аз ще зова след малко часове —
но в този час изтръпвам пред това,
което осмелявам се да върша:
до този час не съм се аз боял
да гледам духове, добри и зли, —
ала сега треперя, странен мраз
аз чувствам в сърцето си сега.
Но въпреки този ужас, все пак мога
да действам и да се боря с моя
човешки страх. — Нощта се приближава.

(Излиза.)

ТРЕТА СЦЕНА

На върха на Юнгфрау.

ПЪРВА БОГИНЯ НА СЪДБАТА

Изгрява пълен, светъл месецът;
и тук над снеговете, дето нивга
не е достигала човешка стъпка,
ний стъпваме, без да оставим диря;
над бясното море, над гладкия
планински океан от лег летим,
докосваме ний буйния му плясък,
приличен на кипяща бурна пяна,
замръзнала внезапно — една мъртва
картина на водовъртеж: и този
вълшебен стръмен връх, създание
на някакъв подземен злобен тласък —
където облаците в своя път
се спират на почивка — посветен
е той на нашите пиршества или

на наште бдения; тук аз ще чакам
сестрите си на път към замъка
на Аримана, гето тази нощ
ще имаме голямо празненство —
но чудно е, че тях ги още няма.

ЕДИН ГЛАС, *пее невидим*.

Крадец на корона —
сразен е той днес,
съборен от трона,
забравен, злочест;
но аз с моя чар
затвора разбих му,
властта подарих му —
и той е пак цар!
Кръвта на безбройни е моя отплата,
а негова — ужас и смърт над земята.

ВТОРИ ГЛАС, *невидим*

Корабът плува, лети с бързина,
но — не оставих въжа, ни платна,
дъски и мачти — аз всичко разбих,
всичко и всички аз там потопих;
само един аз спасих от вълните —
той заслужава да бъде спасен:
по суша предател, пират над вълните —
той всявга ще бъде полезен за мен.

ПЪРВА БОГИНЯ НА СЪДБАТА

Отговаря.

Градът е заспал;
зората ще блесне
над страшна печал:
че черната чума,
невярна, безвестна,
мина над града —
погинаха сума
и хиляди още
очаква смъртта —
и всички без мощ и

без милост оставят
 любимите болни;
 но тях не спасява
 това от смъртта.
 Сломени, безводни,
 и в страх, ужасени,
 са всички – блажени
 са мъртвите гнес,
 защото не виждат
 народа злочест
 как гине и стене;
 и мъртви прииждат.
 към мъртвите гнес; – това аз създадох, в една
 само нощ, и пак продължавам го с моята мощ!

(Визват втора и трета богиня на съдбата.)

ТРИТЕ

В ръце държим човешкото сърце,
 в нозе ни – гробовете,
 Изтръгваме ний с нашите ръце
 на нашите роби духовете.

ПЪРВА БОГИНЯ НА СЪДБАТА

Привет! Привет! – къде е Немезида?

ВТОРАТА

С дела големи е знаята тя;
 но що – не знам: знаята бях и аз.

ТРЕТАТА

Не – ето иде тя!

(Идва Немезида.)

ПЪРВАТА

Кажу, де беше?
 Забавихте се тази нощ – и ти,
 и моите сестри.

НЕМЕЗИДА

Забавих се
 с повдигане на срутени престоли,

зневът му подпалва планети – и прах те ще
станат.

Принася му жертви всекидневни Войната;
ганък Смъртта му въздава: и всеки Живот
е негов, със своите мъки на тежък хомот,
негови са духовете навред в небесата.

(Визит богините на съдбата и Немезида.)

ПЪРВА БОГИНЯ НА СЪДБАТА

Слава на Аримана! Наг земята
расте властта му врегом – гвете мои
сестри изпълниха заповедта му,
и аз – не съм забравила дълга си!

ВТОРАТА

Слава на Аримана! Ний, които
прекланяме човеците, сами
пред трона му прекланяме се ничком!

ТРЕТАТА

Слава на Аримана! Чакаме
ний неговия знак!

НЕМЕЗИДА

Цар наг царете!
Ний твои сме; и всичко, що живее –
по-малко или повече – е наше,
а много пък неща са цели наши;
за да расте, обаче, нашта мощ –
което значи: твойта – трябва ни
усърдие, и ето – бдиме ний –
последните ти заповеди са
изпълнени най-точно.

(Визит Манфред.)

ЕДИН ДУХ

– Кои е тук?
Що! Един смъртен! – ти безумна и
нещастна вещ! Коленичи, моли се!

ВТОРИ ДУХ

Познавам го – един магесник мой е,
с голяма мощ и страшни знания!

ТРЕТИ ДУХ

Коленичи, моли се, раб! – Или
ти не познаваш нашия и твоя
владетел? – Трепери! И подчини се!

ВСИЧКИ ДУХОВЕ

Пагни тук! Ти и твоя грешен прах,
син на пръстта! Или очаквай мъст.

МАНФРЕД

Аз знам; но ето – аз не коленича.

ЧЕТВЪРТИ ДУХ

Ще се научиш.

МАНФРЕД

Аз го зная вече; –
не една нощ на голата земя,
върху пръстта, навеждам съм лице
и съм посипвал с пепел свойто чело;
познавам най-дълбокото и пълно
аз унижение; защото падах
пред мойто жалко отчаяние
и коленичих сам пред свойта гибел.

ПЕТИ ДУХ

На Аримана, върху своя трон,
ти смееш да откажеш туй, което
му дава цялата земя, не виждаш
ти ужаса на неговата слава? –
Пагни! ти казвам.

МАНФРЕД

Нека коленичи
Той пред това, което е над него,
всевластната Безкрайност – пред Твореца,
тоз, който не за поклонение
го е създал, – да коленичи мой
и с него всички ний ще коленичим.

ДУХОВЕТЕ

Сломете този черв! Разбийте го на части!

ПЪРВА БОГИНЯ НА СЪДБАТА

Назад! Назад вий всички! — Той е мой.
Княз на невидимите сили! Този
човек не е обикновен човек,
тъй както го гържанието му,
присъствието му при нас показва;
страданията му, подобно нашите,
безсмъртни са; познанията му,
и силите му, волята му — са,
макар и свързани с праха, такива,
каквито рядко ражда е прахът,
враждебният на всичко вечно прах;
стремежите му са били отвъд
онез на жителите на земята, —
и То научили са го туй само,
което знаем ний — че щастие
във знанието няма, а наука
е само титла на невежество —
за туй, което е един груг виг —
невежество. Но не само това:
защото страстите, присъщи
на земята и небето, от които
не е свободен никой дух, ни сила,
ни същество от червея нагоре, —
разкъсали са му сърцето и
направили са го такъв, че аз,
която нямам милост, милостта
на другите към него бих простила.
Бил мой, бил твой — тъй или инак — но
в предела на Вселената нито
един груг дух не притежава тази
душа, ни власт върху душата му.

НЕМЕЗИДА

Какво пък гури тук?

ПЪРВА БОГИНЯ НА СЪДБАТА

Сам нека каже.

МАНФРЕД

Вий знайте туй, което съм познал;
без злост и мощ — не бих бил между вас:
обаче има друга мощ и сила —
гълбоко там — и тях гождох да гиря,
за да получа отговор от тях.

НЕМЕЗИДА

Що искаш?

МАНФРЕД

Ти не можеш отговори.

Извикай мъртвите — тях аз ще питам,

НЕМЕЗИДА

Великий Аримане! Твоята воля
ще ли изпълни туй, което иска
тоз смъртен?

АРИМАН

Да.

НЕМЕЗИДА

Кого от гроба искаш
тук да извикам аз?

МАНФРЕД

Една без гроб —

Астарта ти извикай.

НЕМЕЗИДА

Дух! или сянка!
Какво си — не знам,
блудяща през плам,
из твоите останки,
такава, каквато
ти нявга роди се,
днес пак на земята
яви се, яви се!
В предишния си лик
ела в този миг!

От червея ти изтръгни се —

Яви се! — Яви се! — Яви се!
 Тоз, който изпрати те там,
 тук той призовава те сам!

(Сянката на Астарта се появява и застава в средата.)

МАНФРЕД

О, смърт ли е това? Страните ѝ
 разцъфнали са в румен; — не, аз виждам:
 това не е жив цвят, но само странен
 болезнен плам — като онази мъртва
 червенина, която есента
 оставя по увехналите листи.
 Тя — същата! О, Боже! Защо трябва
 да тръпна аз от страх, като я гледам —
 Астарта! — Не, не мога да говоря —
 но нека тя говори — ти — прости ми
 или пък порази ме!

НЕМЕЗИДА

В тази сила, която разтвори
 гроба, който те беше сковал, —
 говори на тоз, който говори,
 или — който те е тук призвал!

МАНФРЕД

Тя мълчи; —
 и туй мълчание е повече
 от отговор.

НЕМЕЗИДА

Не се простира по-
 далеч властта ми! Княз на Въздуха!
 Ти само можеш да ѝ заповядаш.

АРИМАН

Дух! — Покорявай се на този скиптър!..

НЕМЕЗИДА

Тя пак мълчи! Тя не стои под наша
 власт, — груги сили властват над нея.
 Напразно, смъртний, е въпросът ти,
 и ний — ний също тъй сме подиграни.

МАНФРЕД

О, чуї ме, чуї – Астарта! Мила моя!
Отговори ми: толкоз много аз
сѣм страдал – толкоз много страдам – виж ме!
Не те е променил тѣй много гробѣт,
тѣй много, колкото сѣм променен
аз от тѣга по тебе. Твѣрг много
ме ти обичаше, тѣй както аз
обичах тебе; – но не бяхме ний
сѣздадени, за да се мѣчим тѣй
един друг (па макар да е било
най-смъртен грях – един друг да се любим),
тѣй както ний се любихме. Кажу,
че ти ме не презираш – че понасям
аз наказание за двамата ни –
че ти ще бѣдеш никога блажена –
че ще умра, кажу; защото всичко
зло и презряно в този свят се е
заклело да ме дѣржи свѣрзан с жалко
едно съществуване – живот,
сред който трѣнна аз от ужас пред
безсмъртието – бѣдеше, подобно
на миналото. Аз не зная мир.
Не зная аз що искам и що диря:
но чувствам аз, що си ти – и що
сѣм аз; и искам днес да чуя,
веднѣж преди да сѣм загинал, онзи
глас, който беше мойта музика –
о, говори ми! В тиха ноц към тебе
зовях и стрясках птиците, заспали
в затихналите вейки, в планината
разбуждах вълците, напразно ека
на пещерите с твойто име аз
смуцавах – отговаряха ми те –
защото имаше неща, които
ми отговаряха понявга – хора
и духове – но ти, ти бе безмѣлвна.

Но днес — о, говори ми! Аз съм бгял
 по-дълго от звездите, гледал съм
 напразно небесата, търсейки
 едната тебе само! Говори ми!
 Пребродил съм земята, ала нивга
 не съм намерил, никъде, подобна
 на тебе. — Говори ми! Погледни
 гемоните край нас — съчувстват
 ми те; не се боя от тях и само
 към тебе цялото ми чувство тръпне —
 о, говори ми ти! — макар и гневно;
 кажи — не знам какво — но нека само
 веднъж пак да те чуя — о, веднъж — веднъж —
 веднъж!

ПРИЗРАКЪТ НА АСТАРТА

Манфред!

МАНФРЕД

Кажи, кажи — ти знаеш:

аз в този звук живея — твоя глас!

АСТАРТА

Манфред!

Ще свършат утре твоите земни болки,

Сбогом!

МАНФРЕД

Само една дума още —

прости ли ми?

АСТАРТА

Ах, сбогом!

МАНФРЕД

О, кажи —

ще ли се видим пак.

АСТАРТА

Прощавай!

МАНФРЕД

Само

една-едничка дума още! О,

кажи — обичаш ли ме ти?

АСТАРТА

Манфред!

(Духът на Астарта изчезва.)

НЕМЕЗИДА

Изчезна тя — и няма да се върне;
ще се изпълнят нейните слова.

Върни се на земята.

ЕДИН ДУХ

Той се гърчи
в страдание; — туй значи да си смъртен
и да ламтиш към туй, което е
над смъртността.

ВТОРИ ДУХ

Не, не — той овладява
се сам и покорява своята мъка
на волята си! Ако беше мой
един от нас, — това щеше да бъде
един ужасен дух.

НЕМЕЗИДА

Друг ти въпрос
към нашия владетел нямаш ли?

МАНФРЕД

Не, никакъв.

НЕМЕЗИДА

Тогаз, за кратко време — сбогом! —

МАНФРЕД

Ний ще се видим пак! — Де? На земята? —
Тъй както искаш: и за милостта,
която ми оказахте, отивам
си дължен аз от тук. Прощавайте!

(Манфред излиза.)

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Зала в затъка на Манфред, Манфред и Херман.

466

Гео Милев. Том IV

МАНФРЕД

Кой час е?

ХЕРМАН

До заход остава още
един; изглежда — вечерта ще бъде
прекрасна.

МАНФРЕД

Наредено ли е всичко,
тъй както заповядах, в кулата?

ХЕРМАН

Да, всичко, господарю, е готово;
а ключът и сандъчето са тук.

МАНФРЕД

Добре: свободен си.

(Херман излиза.)

(Манфред сам.)

Какъв покой
над мене — непонятна тишина,
която досега в живота си
не бях познал. Ако не знаех аз,
че философията — туй е само
най-жалката от всички суети,
най-кухата от всички гуми, що
звучи като безумица в устата
на скудоумни школници, — аз бих
повярвал, че намерил съм най-сетне
онази златна тайна, скритото
„Калон“, — и то е в моята гуша.
То дълго не ще трае, но добре е,
че си познал, какво е то; духът ми

обогатен е с едно ново чувство
и в моите скрижали аз ще впиша,
че съществува това чувство.

Кой е?

(Ваица Херман.)

ХЕРМАН

Абатът от „Св. Морис“ ви моли
да го приемете.

(Ваица абатът от „Св. Морис“.)

АБАТЪТ

Мир граф Манфреду!

МАНФРЕД

Благодаря ти, свети отче! Тук,
под тези сводове — добре дошъл;
ти правиш чест с присъствието си
на този замък — и благословение
ти носиш в него.

АБАТЪТ

Дано тъй да е! —

Но — насам бих искал да говорим.

МАНФРЕД

Херман, излез! — Що иска моят гост?

АБАТЪТ

И тъй, без предговор: — Годините,
старанието, длъжността ми и
доброто намерение ще бъдат
защитници на правото ми; нашто близко,
макар и непознато нам съседство —
да бъде моят вестносец. Странна
мълва, от нечестиво естество,
се носи и търгува с твойто име;
едно, през векове, достойно име —
тоз, който днес го носи, нека го
остави чисто подир себе си!

МАНФРЕД

Аз слушам – продължавай.

АБАТЪТ

Говори се, че имаш връзки със
нощта, които забранено е човеку
да гири и изследва, – че сношаваш
се с жителите на мрачни места,
онези зли, враждебни духове,
които носят се през мрак и сенки
над голината на смъртта. Аз зная,
че с хората, подобни теб по
създание, ти рядко своите мисли
разменяш, и че твоята самота
е самота на постник – стига само
да беше тъй свещена!...

МАНФРЕД

А кои са

онези, що разказват всичко туй?

АБАТЪТ

Благочестивите ми братя – всички
смирени селяни – твоите васали –
които гледат с неспокоен поглед
на тебе. Твоят живот е в опасност.

МАНФРЕД

Взemi го.

АБАТЪТ

Аз дошъл съм да спасявам,
не да руша. – Не искам в тайните
на твоята душа аз да прониквам;
но ако всичко туй е вярно, все
пак има време за покайване
и прошка: примири се със светата
ни църква, а чрез нея с небесата.

МАНФРЕД

Изслушах те. Чуй моя отговор:
какво съм бил, какво съм – туй остава

между небето и самия мене.
Друг смъртен за посредник аз не искам.
Сгрешил ли съм против реда ви нещо? —
Изпитайте и накажете ме!

АБАТЪТ

За наказание аз не говоря,
но, сине мой, за покаяние
и за прощение; остава ти
да избереш едното, първото,
а другото — редът и здравата
ни вярва дали са ми власт да мога
да хвърля път от всеки тежък грях
към по-висша надежда, висши мисли.
На небесата първото оставям —
„Възмездието имам аз!“, говори
Бог и служителят на Бога тази
ужасна реч повтаря като ехо.

МАНФРЕД

О, старче! Няма в свети хора власт,
ни сила в молитвата — ни мощ
в смирено покаяние — ни мисъл —
ни пост — ни мъка — ни — нещо по-страшно:
ужасните мъчения на туй
дълбоко отчаяние, което,
само по себе си, без страх пред ага,
е в сила да превърне небесата
на ага; — не може нищо да изпъди
вън от духа онуй всесилно чувство
на собствените грехове, неправди,
страдания — и на отплатата
заслужена за всичко туй; не, няма
такова бъдещо мъчение,
което да е гибелна присага
за този, който сам се е осъдил —
като онуй мъчение, в което
сам той е хвърлил своята душа.

АБАТЪТ

Добре е всичко туй; но то ще мине —
и ще настъпи светлата надежда,
която с тиха сигурност ще вдигне
очи към туй благословено място,
което ще спечели всеки, който
го дири, въпреки делата си
в земните си грешки — стига само
да се разкай за тях: началото
на разкаянието е да се
съзнае нуждата от него. Ето —
остава само твоят гума —
и това, което нашта черква учи,
тя ще научи също тъй и тебе;
това, което можем да простим,
то ще ти бъде щедро опростено.

МАНФРЕД

Когато шестият цезар на Рим
бил близо пред смъртта си, жертва на
една от собствения му нож рана, —
за да избегне мъките на срамна
смърт пред очите на сената — негов
раб някога — един войник, от вярност
и милост, спуснал се със своята греха
да спре кръвта из срязаните жили;
умиращият римлянин оттласнал
го настрана — все още с царствен блясък
в издъхващия поглед — и промълвил:
„Сега е твърде късно! — що за вярност?“

АБАТЪТ

И?

МАНФРЕД

Като римлянина и аз казвам:

„Сега е твърде късно!“

АБАТЪТ

Никога

не ще е късно да се примириш
 със собствената си гуша, а нея
 – гушата си – да примириш с небето.
 Що! Нямах ли надежда? Туй е странно!
 Дори и най-отчаяните все
 пак си измислят някаква измама
 тук на земята и за нея се
 улавят като давещи за сламка.

МАНФРЕД

Да, отче! Тези земни образи
 и благородни помисли съм имал
 и аз на младини: – да придобия
 ума и мъдростта на грузи хора,
 светило на народите; и – само:
 да се издигам, без да знам защо –
 да, за да падна може би; да падна,
 но тъй, както планински водопад,
 който, след своя скок от своята в злато
 блестяща висота, когато в пяна
 разбий се долу в пропастта, разпръсква
 огромни стълпове мъгла, които
 превръщат се на облаци и в гъжг
 изливат се от небесата, – тъй:
 спокойно той лежи, но все пак мощен. –
 Но то премина; моите мисли, ах –
 сами те себе си излъгаха.

АБАТЪТ

Защо това?

МАНФРЕД

Затуй, че аз не можех
 да обуздая своето естество;
 защото е заставен да слугува
 тоз, който иска да владей: – да гали –
 и да се кланя – всеки час да бди –
 на всяко място да се моли – жива
 лъжа да бъде: – този, който иска

да бъде мощен сред нищожното, —
 а туй е то тълпата; аз презирах
 това — да се примесвам в стагото:
 макар да бъдех и водач, макар —
 водач на вълци. Лъвът е самотен:
 а — туй съм аз.

АБАГЪТ

Защо да не живееш

и да не действаш, тъй както всички?

МАНФРЕД

Защото

духът ми бе враждебен към живота;
 но — не жесток: опустошение
 аз дирих да намеря, ала не
 и да създам опустошение: —
 подобно вятърът, червено-жаркий
 гъх на самотния самум, — що сам
 живот в пустинята и веи галеч
 над пусти писъци, където няма,
 какво да изгори, ни злак, ни листи,
 но веи над техните кораби, диви
 талази, без да търси нещо — но:
 смърт е за този, който би го срещнал;
 такъв бе пътят на живота ми;
 и в моя път попаднаха неща,
 които днес не съществуват вече.

АБАГЪТ

Уви! Страхувам се, че ще отминеш
 ти всека моя помощ, моя зов;
 да, — и тъй млаг: бих искал — —

МАНФРЕД

Виж ме! Има
 един особен вид от смъртни тук,
 в света, които остаряват още
 на младини, — и ето че умират
 дори преди да стигнат средна възраст,

и то — не от случайна смърт сред боя:
едни загиват от наслада — други
от знание — едни разсипани
от труд — а други от умора — други
от болест — или лудост — други пък
от осланено или разломено
сърце; защото туй последното
е болест, що погубва повече,
отколкото поредом вписани
са в таблиците на Съгбата, — то
приема всички образи и много
са имената му. Виж мене! аз —
от всички тези работи съм вкусил;
ала — едно от тях било би госта:
затуй не се чуди, че аз съм туй,
което съм, — но че съм бил и че
все пак съм още на земята.

АБАТЪГ

Чуй ме —

МАНФРЕД

О, старче! Аз почитам твоята служба
и уважавам твоите години;
благочестива е целта ти, но —
напразно! Не мисли, че съм суров;
аз те щадя — и много повече,
отколкото самия мене: ето —
отбягвам всеки по-нататъшен
аз разговор в този час — и затуй — сбогом.

(Манфред излиза.)

АБАТЪГ

Туй би било едно възвишено
създание: у него има сила,
която би създавала чудна сграда
от висши елементи, стига те
да бъдат мъдро наредени; както

е днес — то е един ужасен хаос,
 мрак и лъчи — и ум, и прах — и страсти,
 и чисти мисли — всичко смесено,
 в борба със себе си, без край, без рег,
 заспало или разрушаващо:
 той ще погуби себе си, обаче
 не трябва тъй да бъде; ще опитам
 аз пак — той заслужава избавление;
 мой дълг е да направя всичко, за
 да стигна до обречената цел.
 Ще го последвам пак — внимателно,
 макар че сигурен ми е успехът.

(Абатът излиза.)

ВТОРА СЦЕНА

Друга зала. Манфред и Херман.

ХЕРМАН

На залез-слънце заповяхте
 ми тук да бъда, господарю: вече
 потъва то заг планините.

МАНФРЕД

Тъй ли?

Аз искам да го видя.

(Приближава се към прозореца на залата.)

Славен гуск!

Кумир на младата природа и
 на онзи мощен род от първобитни
 мъже, онез гиганти, синове
 на ангелите от презръдките
 им с друг един по-хубав от тях пол,

пленителните земни гъщери,
пленили – без възврат – блудящите
небесни духове. – О, славен гиск!
в молитви обожаван, словославен,
преди да бе разкрита тайната
на твоя произход! Ти, пръв служител
на Всемогъщия – ти радваше
сърцата на халдейските овчари –
и те в молитви се разтапяха!
Ти видим, осезаем бог! Вестител
на Непознатия – той, който те
създаде своя сянка! Първосилна
звезда! И средоточие на много
звезди! Ти правиш поносима тази
земя, успокояваш цветовете,
сърцата на онез, които бродят
под твоите лъчи. О, властелин
на времената! Цар на всички зони
и на онез, които там живеят,
защото, вред, и нашите души,
тъй както нашта външност, нашта кожа,
обагрени са с твоята краска; – ти
изгряваш, грееш и залязваш в слава.
Залязвай! Сбогом! Никога аз няма
да видя вече твоя лик. Тъй както
най-първият ми поглед на любов
и радост бе към тебе, приеми
тъй също и последния ми взор:
ти няма нивга друго да грееш,
комуто гаровете на живота
и топлината да са тъй противни,
тъй съдбоносни. Ти залезе вече:
и аз ще те последвам.

(Изаиша.)

ТРЕТА СЦЕНА

*В планините. Настрани се вижда замъкът на Манфред.
Тераса пред кулата. Сутрак. Херман, Мануел и други
Манфредови сауги.*

476

Гео. Мисев. Том IV

ХЕРМАН

Това е много чудно; ноц след ноц,
и от години вече в тази кула
той е прекарвал дълги бдения,
сам, без свидетел. Аз съм влизал вътре
и всички ний били сме често там;
но от самата кула или пък
от туй, което се намира в нея,
е невъзможно да се разбере,
с какво се занимава горе той.
Разбира се, там има една стая,
в която не е влизал никои: аз
бих дал заплатата за своите три
години — само да бих могъл да
проникна в тайните на тази кула.

МАНУЕЛ

Опасно би било това: бъди
доволен и с това, което знаеш.

ХЕРМАН

Ах, Мануел! Ти нò си стар и умен
и би могъл да кажеш много; колко
години в този замък си живял?

МАНУЕЛ

Преди да бе се граф Манфред родил,
аз служих при баща му, който му
във нищо не прилича.

ХЕРМАН

Има много
такива синове. Но по какво
се различават те?

МАНУЕЛ

Не казвам: по
лице или по фигура; обаче: —
по ум — и по обичаите си.
Граф Сигизмунд бе горд — но весел и
свободен, смел войник, но в мирно време —
обичаше си винцето. Сред книги
и самота той не живееше, нито
превръщаше нощта на бдение,
но — в празненства, по-весело и от
самия ден; не ходеше да скита —
по чуки и гори, като гив вълк,
нито странеше пък от хората
и техните привички.

ХЕРМАН

Дявол взел го!
Чудесни са били онез години!
Дано пак тези стари зидове
да екнат от такава радост; но
изглежда, че забравили са всичко.

МАНУЕЛ

Ах, тези зидове — те трябва първом
да променят стопанина си. Херман,
видял съм много работи аз в тях!

ХЕРМАН

Послушай ме, бъди добър: кажи
ми нещо, докато стоим така;
аз чувах да загатваш, ала смътно,
за никаква си случка, станала
при тази кула тук.

МАНУЕЛ

Каква нощ бе
тогава, ах! Припомням си добре:
бе залез, тъй както сега и както
било е друга вечер; онзи облак,
застанал пурпурен там над върха

на Айгер — и тогава тъй стоеше,
 като че туй е същият; лек, тих,
 повяваше слаб вятър и снегът
 на планините почваше да бляска
 под лунните лъчи; тогава граф
 Манфред бе също — както и сега,
 там, в кулата, зянат — с какво — не знам,
 но с него и единственият спътник
 на неговите скитания и
 всенощни бдения — тя, към която,
 единствено, сред всички същества
 на този свят, изглеждаше, че храни
 любов — тъй както той наистина
 застава бе, чрез връзки на кръвта...
 Леги Астарта, неговата — —
 тихо!

Кой иде?

(Влиза абатът.)

АБАТЪТ

Де господарят ви?

ХЕРМАН

Там, горе в кулата.

АБАТЪТ

Аз трябва да
 говоря с него.

МАНУЕЛ

Туй е невъзможно;
 Той се оттегли насам и някой
 да влезе там — той ни е забранил.

АБАТЪТ

Аз вземам върху себе си вината,
 ще отговарям сам, ако тук има
 вина, но трябва да го видя.

ХЕРМАН

Вече

видя го тази вечер.

АБАТЪТ

Херман, слушай:
ици кажи на графа, че го дуря.

ХЕРМАН

Не, ний не смеем.

АБАТЪТ

Значи сам аз трябва
да известя за себе си.

МАНУЕЛ

Спри, отче,
почакай, моля те.

АБАТЪТ

Защо?

МАНУЕЛ

Ела
насам и ще ти кажа.

(Изаизат.)

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Вътрешността на кулата

МАНФРЕД *(сам)*

Звездите блеснаха, луната озарява
заснежения лоб на планините. —
Прекрасно! Аз копнея в този час към
природата, защото образът на
нощта за мене бил е всякога
по-мил от образа на хората;
и в звездната ѝ сянка от тъма
и кротка самота аз чух, научих
езика на един друг свят. Аз помня:
в младенческите мои скитания —
в една такава нощ, между стените
на Колизея аз стоях, посред
останките на всемогъщия Рим.
Дърветата, които там растат

под срутените сводове, се тъмно
люлееха в лазурната среднощ
и през пропукани стени звездите
блещеха надалече; някъде
край Тибър лаеше вярно куче; а
от цезаревите палати ечна
провлеченият вик на бухал и,
галеч, от тук и там, злобеща песен
започна и умре, понесена
от вечерния вятър; кипариси,
израснали около съсипните
на времето, изглеждаха като
израснали там над самия край
на кръгозора, ала всъщност бяха
галеч едва на два-три скока само –
Там, дето цезарите са живели,
а днес живеят глухи нощни птици,
в леса, израснал между изравнени
стени и зъбери, вплел корени
в самите царствени сърца, сега
там див бръшлян заел е местото
на лавъра; но кървавият цирк
на гладиаторите се издига,
една възвишена останка, в свойто
великолепно разрушение!
А вече стаите на Цезаря
и залите на Августа лежат,
превърнати на прах. – И ти, ти грееше,
о, вечно бродеща луна, над всичко
това и хвърляше една далечна
спокойна светлина, изглаждаща
безцветната безплодност на туй строго
опустошение, изпълваща
пак всички празнини на вековете:
възвръщаше красивото там, дето
е то било, създаваше красиво

там, гето не е имало такава,
 годето мястото изпълни се
 с божествен трепет и сърцето се
 изля в безмълвно преклонение
 пред туй величие на древността!
 Пред мъртвите царе, със своя скиптер
 – и днес, от своя гроб, – владеещи
 над нашите души.

Такава нощ

бе и тогава! Странно е, че днес извиквам в спо-
 мена си това време; но не, аз съм разбрал, че наш-
 те мисли се спущат в див, необясним полет
 тъкмо тогаз, когато им е нужно
 съсредоточаване.

Виза абатът.

АБАТЪТ

Добрий ми графе!

Аз прося втори път от вас прием;
 но нека мойта скромна ревност този
 път да ви не обижда със това,
 че е тъй бърза – всичко лошо тук
 остава върху мене; но доброто
 във тази работа – дано огрее
 то вашата глава – ах, да бих могъл
 да кажа „Вашето сърце“ – да можех
 да го затрогна, с думи или със
 молитви, бих спасил тогаз един
 прекрасен дух, но дух, който блуждай;
 но – не загубен!

МАНФРЕД

Ти ме не познаваш;

прочетени са мойте дни и мойте
 дела – записани са те. Иди си,
 или – опасно е за тебе тук –
 Върви!

АБАТЪТ

Нима ще ме заплашваш?

МАНФРЕД

Не аз;

аз само казвам ти, че тук витаѝ
опасност — казвам, за да те предпазя.

АБАТЪТ

Що значи туй?

МАНФРЕД

Виж там! Що виждаш!

АБАТЪТ

Нищо.

МАНФРЕД

Виж там ти казвам, възледай се добре;
— кажи сега що виждаш?

АБАТЪТ

Туй, което

би трябвало да ме изпълни с ужас —
но аз се не боя — аз виждам там
един ужасен мрачен образ, сякаш
че адски бог, израснал из земята;
лицето му — закрито с плащ, плещите —
обвити като в тъмни облаци:
той е застанал между нас — но аз
се не боя.

МАНФРЕД

Няма защо — на тебе

не ще ти стори нищо той — обаче
видът му вцепенил би твоите стари
нозе. Аз казвам ти: върви си!

АБАТЪТ

Аз

пък отговарям: никога — додето
не поразя този враг: що иска той? —

МАНФРЕД

Защо — ах, знам ли аз — що иска той? —

Не съм го викал аз — той е неканен.

АБАТЪТ

Уви! загубен сине! Какво гуриш
с такива гости ти? Боя се аз
за тебе в този час: защо така те
той гледа, а ти — него? Ах, открива
той своя лик; в челото му забити
са гръмотевични стрели; на ада
безсмъртието в погледа му свети.
— Назад! —

МАНФРЕД

Кажу — защо си пратен тук?

ДУХЪТ

Ела!

АБАТЪТ

Ти кой си, непознат? — Кажу!

ДУХЪТ

Демонът на този смъртен син. — Ела!

МАНФРЕД

Аз съм готов за всичко, но отричам
аз твоята власт над мене. Кой те праща?

ДУХЪТ

Ще го научиш днес. — Ела! Ела!

МАНФРЕД

Аз заповядвал съм на други по-
големи и от тебе, спорил съм
с твоите господари. Не, махни се!

ДУХЪТ

Човек! Доиде часът ти — Чуи: върви!

МАНФРЕД

Аз знаех, знам — настанал е часът ми,
но не за да предам гушата си
на някой като тебе: Не! Назад!
Аз ще умра тъй, както съм живял:
сам.

ДУХЪТ

Трябва да извикам моите братя.
– Излезте!

(Появяват се други духове.)

АБАГЪТ

Назад, виѝ зли! – Назад, назад, ви казвам –
виѝ нямате власт там, дето владее
благочестива помисъл; заклевам
ви в името на –

ДУХЪТ

Старче! Знаем ниѝ
самите нас, гълга си, твоятта служба;
не пръскаѝ всуе твоите святи гуми –
напразно е: осъден е тоз син –
и аз го викам пак – Върви! Върви!

МАНФРЕД

Презирам ви! – макар да чувствам
гушата си да се излива вѝн
от мене – но все пак: аз ви презирам;
и няма да отстъпя – докогато
в гърдите си аз имам земен грѝх,
за да изгрѝхна своето презрение
над вас, и земна сила – да се боря,
макар и с духове; това, което
виѝ можете да вземете от мене, –
виѝ ще го вземете, но член по член.

ДУХЪТ

Надменен смъртен син! Туѝ ли е магѝт,
изпълнен цял от жажда да проникне
в невидимия свят, да бѝде равен
почти на нас? – Нима си ти с такава
любов привързан към живота? Този
живот, от който страдаш!

МАНФРЕД

Подъл враг,

ти лъжеш! В своя семен час е моят
 живот — аз знам това и нито миг
 бих искал да спестя от този час;
 и не против смъртта въставам аз,
 но против тебе, твоите ангели;
 не чрез безсмислената ваша сган
 достигнах мойта някогашна мощ,
 но чрез върховно знание — чрез труг —
 и смелост — дълги бдения — чрез ум —
 познание на мъгротта на наште
 бащи — когато духове и хора
 кръстосвали са заедно света,
 когато никои ви не даваше
 върховенство: на собствената сила
 облегнат, аз заставам срещу вас — отричам ви
 — отхвърлям ви, отблъсвам —
 презирам ви! —

ДУХЪТ

Но твоите грехове,

те са —

МАНФРЕД

Що значат те за един жалък
 дух като тебе? Престъпления
 нима чрез други престъпления
 да се накажат? — Що? — едни виновни
 чрез други по-големи!? — Махвай се,
 назад към твоя пъкъл! Власт над мене
 ти нямаш — туй аз чувствам; и няма
 твой никога да бъда — туй аз зная.
 Това, което съм извършил, то е
 извършено; аз нося в себе си
 мъчение, което ти не можеш
 направя по-голямо: сам духът,
 безсмъртний дух, въздава си отплата
 за своите добри и лоши мисли —
 той сам е изворът на своето зло
 и своята гибел — сам е своето място

и време — сам е своят собствен смисъл;
 когато тази смъртност той отхвърли,
 ни сянка върху него ще остане
 от мимолетните неща там вън,
 но, в радост или мъка, знае той
 това, което е заслужил. Ти ме
 не изкушаваш, нито би могъл
 да изкушаваш мене. Аз не съм
 глупец за тебе, нито твоя плячка —
 но: собствен разрушител: и ще бъда
 докрай това. — Назад, вий, разгромени
 зли врагове! Ръката на смъртта
 лежи над мене — но не вашата!

(Демоните изчезват.)

АБАТЪТ

О, как си бледен — устните ти бели —
 гърдите дишат тежко — в гърлото
 гласът ти спира хрипло. — Отправи
 молитвите си към Небето — нека,
 макар и мислено — моли се, — но
 така недей умира.

МАНФРЕД

Свърши се —
 помръкналият поглед те не вижда;
 но всичко покрай мене се разтапя,
 земята се люлее като вълна
 под мене. Сбогом — дай ръката си.

АБАТЪТ

Студен — студен — чак до сърцето, — но
 моли се Богу — О! Какво ти става?

МАНФРЕД

Не е тъй мъчно да умреш, о, старче!

(Манфред издъхва.)

АБАТЪТ

Замина той — душата му политна
 в неземеен полет — накъде? Боя се
 да си помисля туй — но той замина.

Александър Блок

Дванадесетте

487

Поети

1

Черна вечер.

Бял — снегът.

Вятър, вятър!

И нозете ти едвам държат.

Вятър, вятър —

по цял божи свят!

Вятърът развява, вее

белий сняг наврег.

Под снега — лед.

Бавно, тежко

всяка стъпка се люлее,

хлъзга се — ах, тежко!

Между две здания

обтегнато вѣже.

На вѣжето — плакат:

„Цялата власт на Учредителното събрание...“

Една бабичка свива се — плаче,

не разбира що всичко туй значи,

защо ли е този плакат —

такъв огромен пояс?

Партенки много биха излезли от този плат —

а всеки днес е гол и бос...

А ето бабичката спъна се —
и в пресна сняг пред нея тропва!

– Ох, Богородице застъпнице!
 Ох, тези большевики ще ни вкарат в гроба!
 Вятър остър!
 Не престава и студът!
 Спрял буржоата насред път,
 в шубата си скрил е нос.
 А този кой е? – Дълги власи
 и говори полугласно:
 – Предатели!
 – Загина Русия! –
 Сигурно – писател,
 вития...

 А ето дългополий – тежко
 пристъпва, покрай преспа като гроб...
 Защо днес весел не изглеждаш,
 другарю поп?
 Помниш ли ти нявга какво време беше –
 ти с корема си напред вървеше
 и коремът с кръста
 над народа грейше?

Ето госпожата със боата,
 към друга тя се наклони:
 – Как плакахме, плакахме ний...
 Подхлъзна се
 и – туп – на земята!

Ай, ай!
 Помогни, ръка подай!

Вятърът весел
 с радост и яд
 грехи развява
 и пак полетява,
 вей, къса, понесъл

огромний плакат
„Цялата власт на Учредителното събрание...“
и гуми говява;
...И ний сме имали събрание...
...Ей в туй здание...
...Решиха...
...Постановиха...

За час – по десет, за цяла нощ – двайсет и пет,
а за по-малко – на никого занаят...

Късна вечер.
Пустее улицата.
Скитник сам
далече лута се –
и свири вятърът едн...
Хей, сиромашки син!
Ела насама –
да се целунем ний...
Хляб!
Що ни чака напред?
Отмени!

Черно, черно небе.

Злоба, горестна злоба
кипи в гърди...
Черна злоба, свята злоба.
Другарю! Следи
всичко добре!

2

Вятърът вее, лети снегът,
Дванадесет гуши бавно вървят.

Винтовки с черни ремъци отпред
и огньовете – навред, навред, навред...
В уста – цигарка, с фуражка крива,

в затвора има също такива!
 Свобода, свобода,
 ех, ех, без кръст!
 Тра! та-та!

- Студено, гругари, студено.
 – А Ваньо с Катя – във кръчмата...
 – Керенки има тя в чорапа!
 – Сега сам Ваньо е богат...
 – Бе Ваньо наш, а днес – солдат!
 ...Да спиме вече...
 – Ех, Ваньо, буржоазна ти муцуна...
 – Опитай мойта да целунеш!

Свобода, свобода
 ех, ех, без кръст!
 При Ваня е заета Катя –
 с какво, с какво е тя заета!...
 Тра! та-та!

А огньовете – навред, навред, навред...
 Винтовките – праметнати отпред...
 С революционна стъпка вървете вий!
 Заклети враг не спи!

Другарю, винтовката – смело напред насочи я!
 Нека гръмнат куршуми в светата Русия
 в затворнишката,
 в колибарската,
 в дебелодирнишката!
 Ех, ех, без кръст!

3

Тръгнаха момците наши
в червената войска да служат,
в червената войска да служат,
буйна си глава да сложат.

Ех, ти скръб – ти мъка,
сладостен живот!
Палто изпокъсано
и пушка австрийска!
Ний за скръб на буржоата
ще запалиме земята –
кръв, пожар света обви...
Господи, благослови!

4

Снегът фърчи, файтонджията крещи,
Ваньо с Катичка лети –
електрически фенер
пред капрата блещи. –
– Ах, гий, гий!

Той в шинел и със фуражка –
с физиономия глупашка –
сучи, сучи чер мустак,
и засуква, и пошушуква...
Ваньо – ех, че е напет,
Ваньо – гуми като мег!
Катя той – глупачката – презръща,
с гуми сладки и отвръща...

Тя се смее през главата,
бляскат – бисер – зъбки бели...
Ах ти, Катя, моя Катя,
с муцунка дебела...

5

На врата ти има, Катя,
незараснал знак от нож,
под гърдите ти пък, Катя –
друга рана, прясна оц!

Ех, ех поиграй така!
С болно-хубави крачка!
Ходеше в бельо с дантели –
походи си, походи!
Блудствуваше с офицери –
ах, поблудствувай си ти!

Ех, поблудствувай си ти!
Екна в миг сърце в гърди!

Помниш ли ти офицера –
от нож умря, не бе щастлив...

Що, не помниш ли, холера!
Споменът е още жив!...

Ех, ех, оживи,
в своето легло с ръце обвий!

С гетри сиви на крачката,
шоколад Миньон ядеше,
с юнкери се веселеше,
а пък си с войник сега ти!

Ех, ех, съгреси
и гуша си облекчи!

6

...И пак напред галоп лети,
и файтонджията плющи, крещи...

Стой, стой! Андрия, гръж насам!
Ти, Петре, загради ги там!...

Трах, тарарах-тах-тах-тах-тах,
в небето литна снежен прах!...

Файтонът — с Ваня — в бяг зави.
Пълни пак! Огън бий!...

Трах-тарарах! Сега познай,
.....

как с чужда се любовница гуляй!

Избяга, дяволът! Ала — помни,
ще се разправим утре ний!

А Катя де е? — Мъртва, мъртва там!
Кръв от челото ѝ струи едвам!...

Що, Катю, как си ти сега? —
Ни глас, ни звук... Лежи в снега!...

Вървете с революционен крак!
Не спи — и бди заклетий враг!

7

И пак вървят гванайсетте,
пушките — на рамо.

Клетият убиец само
скрил е своето лице...
Все по-бързо и по-бързо
крачи с бързи крачки той.
На врата качулка вързал —
без да знай ни где, ни кой...

— Що, другарю, не си весел,
де тъй, друже, си тръгнал?
— Що си, Петре, нос обвесил,
ил' ти е за Катя жал?

— Ох, другари, братя мили,
любих туй момиче аз...
Всяка нощ, до късен час,
с нея сме се веселили...

Зараг страшните лъчи
в огнените ѝ очи,
за луничката кафява
върху дясната ѝ плешка —
аз погубих я в забрава,
аз погубих я глупешки... Ах!

— Их, курвар такъв — не грънкай,
баба ли си, Петьо, що ли?
Сам гушичката си тънка
ти разкъсваш? — Моля, заповядай?
Дръж се мъжки, не отпадай!
Сам бъди си ти контрола!

Днес не е такава време —
с тебе някой да играй!

Още по-голямо бреме
чака ни, гругарю, знай!
И виж — Петърчо забавя
бързите си крачки пак —
ето, пак глава изправя,
ето, пак е весел той...

Ех, ех!

Развлечението не е грях!

Етажите виї затворете,
че грабеж ще падне пак!

Изби с вино разтворете —
гуляе старият голтак.

8

Ох, ти скръб нерадостна,
скука тягостна,
горестна!

Еї тїї времето
ще прекарам, ще прекарам.

Еї тїї темето
ще почеша, ще почеша...

Еї тїї семки тук
ще полющя, ще полющя...

Еї тїї с ножченце
аз ще светна, аз ще светна...

Бягай, буржоа, кат птиченце!
Изпих ти зер кръвчицата

зарад изгората —
чернооката...

Успокой, Господи, душу раби твоя.

496

Гео. Мисев. Том IV

Скучно!

Не чуй се граски шум, цари
над Нева тишина пустинна,
стражари няма веч — момци
днес веселете се без вино!

Стои на пътя буржоата,
носа си във балтон скрил.
Заг него мършав пес, погвил
опашка, следва го в тъмната.

Стои — пес гладен буржоата,
стои той ням като въпрос.
И старий свят заг него чака —
пес мършав със безсилна злост.

10

Снежен вихър веї и плаче —
ой ти, вихър, мрак и сняг!
И дори на две-три крачки
нищо не се вижда пак!

На фуния сняг се вий,
сняг лети, в лицето бий...

— Ох, виелица — да чува свети Спас!

— Петьо! Ей, недей ни мятка назу!

От какво те е опазил
златният иконостас?

Малко ти разбираш, право,
но сам размисли наздраво –
в кръв не са ли твоите ръце
зарад Катичкиното сърце?
– С революционен крак вървете!
 Близко е врагът заклет!

497

Напред, напред, напред,
работен народ!

Поети

11

...И без име свято в нощний път
вървят дванайсетте.
На всичко са готови те,
за нищо не скърбят...

Към невидимия враг
бдят винтовките железни...

В глухи улички безвестни
вей виелицата сняг...
И затъва в преспи снежни
надълбоко всеки крак...

Вей галече
кървав флаг.

Смътни речи,
стъпки в мрак.

Ето вече
лютии враг.

И виелицата вей навред
ден и нощ,

с дива мощ...
Напред, напред,
работен народ!

498

Гео Мисев. Том IV

12

...Идам с властна стъпка в нощний мрак.

– Кой е там? Ела! –

Вятърът с червения флаг

вей сред нощната мъгла...

Снежна преспа в тъмнината.

– Кой е там? – Излез без страх!...

Само мършав пес се клати,

изгладнял, след тях...

Махай се, проклета мърша.

Да не те погалья с щик!

Стар свят – пес олекнал, мършав,

падай – удряй в същия миг!

...Скъряца зъби изгладнял вълк,

свил опашка, чака сам –

пес премръзнал, пес без слава...

– Обади се, хей! Кой там?

– Кой там вей червения флаг?

– Погледни какъв е мрак!

– Кой там броди в мрака – кой е –

покрай къщи и завои?

Все едно, аз ще те хвана,

по-добре се нам предай!

Ей, другарю, зле ще стане –

кой си? Ще гърмиме, знай!

Трах-тах-тах! – И само ехо
екна в околния мрак...
С гълъг смях над тъмни стрехи
литна снежна буря пак.

Трах-тах-тах!
Трах-тах-тах!...

...Те вървят през нощний мрак –
гладний пес върви след тях,
а пред тях – със кървав флаг,
скрит в виелицата шумна,
незасегнат от куршума,
с нежна стъпка, бял и пищен,
в снежни бисери обкичен
и с венец от бели рози –
там пред тях: Исус Христос.

Януари 1918

Владимир Маяковски

Из поемата
„150 000 000“

150 000 000 майстори е името на тази поема.
Куршумът — ритъм.
Римата — огън от здание в здание.
150 000 000 говорят през моите уста.
С ротационния валяк на стъпките,
в чакъла, настлан по площадите,
е напечатано това издание.

* * *

Кой ще попита луната?
Кой ще повика за отговор слънцето —
какво
нощи и дни чините!?
Кой ще назове на земята гениалния автор?
Тъй
и на тази
моя
поема
никой не е съчинител.
И в нея
една има само идея —
да сияйш в настоящето утре.
В тази съща година,
в този ден и час,
над земята,
по небето
и по-горе из сфери по-висши
такива появиха се

плакати,
хвърчащи листчета,
афиши:

ВСИ! ВСИ! ВСИ!

Всеки
повече, който не може!
Отврег
излезнете
и вървете!

(погниси:)

Мъст – церемониалмайстор.

Глаг – разпоредител.

Щик.

Браунинг.

Бомба.

(три погнуса:
секретару)

Върви!
Върви, върви!
Хо, хо,
хо, хо, о, хо,
хо, хо,
Спагат!
Ванка!
Керенките наври ги в чорана!
Босият какво ли на митинг ще зяпа?
Пропадна Русийката!
Загина горката.
Нова ще найдем Русия.
Всесветовна!
Върви-и-и-и-и!

Ох!

Бихме се тук задушили
на блокадата в тясната клетка.
Напрег, автомобили!
На митинг, мотоциклети!

Към каменовъзлените да вървим басейни!

За хляб!

Черен!

За нас посеян.

На митинг, параходи!

Параходи,

на митинг!

По-скоро-о-о-о-о-о!

Скоро, скоро!

И накрай

изпод гръм,

бяг и езда

се понесоха с лекия попътен вятър

възkipели от облаци бурни

всички простори на руския въздух.

Да върви-и-и-и-им!

Вървърви!

И всичките тези

сто и петдесет милиона човеци,

билиони риби,

трилиони насекоми,

зверове,

домашни животни

от стотина губернии,

със всичко, което е там построено,

стои,

в тях живеї,
всичко, което се движи,
всичко, което се не движи,
всичко, което едвам се е движило,
като се примъква,
пълзи,
плава —
като лава е всичко това,
лава!

Хо, хо
хо, хо, хо, хо
хо, хо!
Върви, върви!
Пряко бялата гвардия на снеговете.

Затуй
днес
към нас устремени
са очите на целия свят,
всяко ухо е готово
от нас да дочуї
всеки най-малък звук,
за да види това —
за да чуе туй слово:
това е:
волята на революцията,
тласната зад последний предел.

„Ний дойдохме през столици,
през тунгри провряхме се,
прегазихме кал и тресавица.
Идем ний милиони,
милиони трудящи се,
милиони работящи, служащи.
Идем ний от квартири,

избягахме ний от складове,
през пасажи от пожар озарени.
Идем ний милиони,
милиони предмети,
огрозени,
сломени, —
разорени.
От планините се спуснахме ний,
пропълзяхме навън из горите,
из поля изгладнели през дълги години.
Ний гојдохме
милиони,
милиони скотове,
подивели,
тъпи
гладни,
Ний гојдохме
милиони
безбожници,
езичници
и атеисти —
биейки
чело
в ръждиво желязо,
в полето —
вси
дълбоко
да се помолиме Господу Богу.

Излез
не из звездното
нежното ложе,
боже железний,
огнения боже,
не боже от Марс,
Нептун или Вега

— — в простора далек:
бог от месо
като нас —
богът човек!
Не заг звездите, от нас
на вис който крий се
— земен сред нас
излез, слез,
яви се!
Не този, който
„уже еси на небесех“.
Сами ний
днес
начаса
ще захванем
да правим чудеса.

Во име твое
на бой ще въстанем
в гръм,
в дим
ще полетим.
Вървим ний на подвиг,
по-труден от божествената троица
творяща,
в пустотата, създаваща вещи.

А ний
не само докато новото видим,
да фантазираме,
а още и
старото да издинамитим.
Жаждата пой!
Глада насити!
Време е
в бой

да вдигнеш гърди.

Куршумите тракай!
Бий паплач несмела!
Във всякоя, що бяга,
гръмни парабелум!

506

Гео Мисев. Том IV

Тъкмо така!
От гън гуша!
С жар,
пожар,
желязо,
блясък,
жари,
гори,
режи,
руши!

Както от нас е написано,
такъв и ще бъде света –
и в средата,
и в миналото,
и нине,
и присно,
и утре,
и после
во веку веков!
За лето
столетно
бий се
със зной,
пей –
„И ето будет
последний
и решительный бой!“ –

С залп от гърла ний гърмим
химн!
Милиони плюс!
Умножи ги на сто!
По улиците!
По покривите!
Към слънцето!
В световете —
на словото звънконогои гимнасти!

И ето
Русия
не е просешки грипел,
не е куп от останки,
не от здания пепел —

Русия
цяла
е един едносъщен Иван
и ръката му —
Нева,
а краката —
Каспийските стени.

Върви!
Вървърви!
Не вървим, а летим!
Не летим, а се светкавичим!
Покрай
барове, бани.
Бий барабан!
В барабан барабани!
Бяхме роби ний!
Роби няма!
Баарабий.
Баарабани.

Баарабан.
 Железогръди вий!
 Мощни вий!
 Бий барабан!
 Барабан бий!
 Или – или.
 Пропаднал или падни!
 Ще бием.
 Бием.
 Бихме.
 В барабан!
 В барабан!
 В барабан!

 Гръм раздра в миг ушите по всички крайбрежия
 и плисна море, океан
 триста лакти на вис от земята,
 когато Иван
 краката си мигом размята
 и тръгна
 с буря вселената да удиви.

Иван – руският народ –
 тръгва през света, през
 царства и морета – към Америка,
 на борба с Уилсона:
 „шампионат на
 всемирната класова
 борба“

 Гладен,
 с топлина на един само градус,
 с живот,
 сякаш по милост гарен,
 и все пак с радост

следя легендарния ти ход.
Сега накъде?
Где пеши?
По какви ще минеш морета?
С молнията на неудържими депеши
кряска хладният стих.
Иван в Дарданелите втурва се лех.
Турците,
раззнали уста,
гледат:
човек —
главата му в Казбек!

— — — — —
Замират в страх римляни.
Буря над Тибър.
А Тибър
плисва в яростен плясък
над главата на римския папа
И той тръзва насрещу Ивана през утрения
блясък.

— — — — —
Върви Иван,
в сияние бляска.
Крачи Иван,
с талази пляска.
Бяга всичко живо.
Бяга и кряска.
Вулканът световен надува се с трясък.
Този вулкан
не е отметнат
в съставената от старите географи карта.
Вселената цяла,
а не жалката Етна
лава от народи изригва през яростен кратер.

— — — — —

Иван
през всички царства
гази в кръв,
над света разпорежда юбилей от огньовете.
Изглежда, че напразно строили са крепости.
Занушете се виї, хлевоусти топове!
Баста!
Над Гибралтар
непристъпен премина
и земният шар:
е като океан пред Ивана прострян.

Не Ленину стих умилен –
в боя
славя милиони,
виждам милиони,
милиони възпявам.

Тебе,
кървава на революциите Илиада,
на гладните години Одисея – тебе.